

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania M. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 czerwca 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z dnia 26 stycznia 2022 r., sygn. akt III AUa 1444/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od M. S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
I Oddziału w Ł. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

[az]

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 lutego 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał M. S. od 1 grudnia 2020 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek, prawo do emerytury na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm.; dalej ustawa emerytalna).

Podstawę obliczenia emerytury stanowiła kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składki i kapitału początkowego zaewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Podstawę obliczenia emerytury pomniejszono o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych wcześniejszych emerytur. Tak ustaloną podstawę podzielono przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę (164 miesiące).

M. S. w odwołaniu wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji przez przyznanie prawa do emerytury bez pomniejszania jej wysokości o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, przyznanych przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, z uwzględnieniem wszystkich zmian wysokości świadczenia, jakie miały miejsce od dnia przyznania, w tym zmiany wynikającej z waloryzacji, jakimi emerytura była objęta oraz zmiany wynikającej z załatwienia zgłoszonych wniosków. Powołując się na art. 194i ustawy emerytalnej, ubezpieczona podniosła, że przepis ten winien mieć do niej - jako osoby urodzonej w 1950 r. - zastosowanie *per analogiam*.

Wyrokiem z dnia 27 sierpnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołanie.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, wyrokiem z dnia 26 stycznia 2022 r., oddalił apelację ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego.

W sprawie ustalono, że M. S., urodzona [...] listopada 1950 r., mocą decyzji z dnia 17 listopada 2005 r. była uprawniona do emerytury w wieku obniżonym na podstawie art. 46 ustawy emerytalnej.

Ubezpieczona w dniu 7 listopada 2013 r. wystąpiła z wnioskiem o emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Decyzją z dnia 3 grudnia 2013 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej emeryturę od 1 listopada 2013 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Wysokość emerytury obliczono z zastosowaniem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, czyli podstawę emerytury pomniejszono o sumę kwot pobranych emerytur. Wypłata emerytury została zawieszona, gdyż korzystniejszym świadczeniem była dotychczasowa emerytura.

Decyzją z dnia 16 stycznia 2014 r. organ rentowy umorzył postępowanie w sprawie wniosku o przyznanie prawa do emerytury z dnia 7 listopada 2013 r. na

podstawy art. 116 ustawy emerytalnej, wobec cofnięcia wniosku o przyznanie emerytury.

W dniu 31 grudnia 2020 r. ubezpieczona wystąpiła z wnioskiem o emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego 60 lat, powołując się na art. 194i ustawy emerytalnej. Wniosła o wydanie nowej decyzji, w której emerytura zostanie obliczona bez zastosowania w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, tj. bez pomniejszania o kwotę pobranych wcześniej emerytur.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że żądanie M. S. obliczenia emerytury z uwzględnieniem art. 194i ustawy emerytalnej jest oczywiście bezpodstawne, skoro z literalnego brzmienia tego przepisu wynika, że dotyczy on tylko osób urodzonych w 1953 r., podczas gdy ubezpieczona urodziła się w 1950 r. Powołał się także na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2019 r., III UZP 5/19 (OSNP 2020 nr 6, poz. 57) która - choć dotyczyła kobiety urodzonej w 1952 r. - to przy zastosowaniu reguły *argumentum a fortiori* ma również zastosowanie do kobiet z roczników wcześniejszych. Sąd Najwyższy stwierdził w niej, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej ma zastosowanie do urodzonej w 1952 r. ubezpieczonej, która od 2008 r. pobierała wcześniejszą emeryturę, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2012 r., a wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2016 r. Zwrócił też uwagę na stanowisko zawarte w wyroku Trybunału Konstytucyjnego P 20/16 (OTK-A 2019, poz.11), że kobiety z rocznika 1949-1952 nie znalazły się „w pułapce” decyzji podjętych przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Miały bowiem możliwość skorzystania z uprawnień w kształcie, jaki istniał przed nowelizacją, co w przypadku M. S. miało miejsce do końca 2012 r. (ubezpieczona nabyła prawo do emerytury z tytułu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego już od listopada 2010 r. i mogła do dnia wprowadzenia art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej zmienić konsekwencję swojej decyzji podjętej w 2005 r. Wówczas przepis ten nie miałby do niej zastosowania).

Sąd Apelacyjny wyjaśnił także, że stwierdzając niekonstytucyjność art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim dotyczy on kobiet urodzonych w 1953 r., które przed dniem 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 ustawy emerytalnej, Trybunał Konstytucyjny nie zakwestionował możliwości

stosowania określonego w nim mechanizmu potrącania w stosunku do pozostałych osób.

Ubezpieczona w skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego zarzuciła:

I. rażące naruszenie prawa procesowego - które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy - tzn.: art. 385 oraz art. 378 § 1 w związku z art. 391 § 1 oraz art. 382 k.p.c., polegające na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych i prawnych Sądu Okręgowego w Łodzi bez jakichkolwiek merytorycznych własnych rozważań w tej kwestii, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne nie zostały rozpoznane, oraz naruszenie przepisów postępowania, które miały wpływ na wynik sprawy,

- art. 385 w związku z art. 378 § 1 w związku z art. 391 § 1 w związku z art. 382 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c., przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na dokonaniu dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego, co znalazło wyraz w: (-) błędnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, w ślad za Sądem pierwszej instancji, że zastosowanie wykładni prokonstytucyjnej było w niniejszej sprawie niedopuszczalne w efekcie wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 6 marca 2019 r., sygn. P 20/16, podczas gdy wyrok Trybunału dotyczył ustalania prawa do emerytury w wieku powszechnym dla jednego rocznika kobiet, w związku z czym zastosowanie wykładni prokonstytucyjnej było nie tylko możliwe, ale i konieczne; (-) błędnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, w ślad za Sądem pierwszej instancji, że skarżąca nie znalazła się „w pułapce” decyzji podjętych przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, podczas gdy w rzeczywistości jej sytuacja była niemal analogiczna jak w przypadku kobiet z rocznika 1953, a zarzuty apelacji w tym zakresie nie zostały rozpoznane; (-) błędnym przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, w ślad za Sądem pierwszej instancji, że 6-miesięczny okres *vacatio legis*, dawał skarżącej czas na podjęcie decyzji zapobiegającej niekorzystnym skutkom nowelizacji oraz możliwość zrealizowania prawa na starych zasadach (bez potrąceń), podczas gdy prawidłowa analiza zgromadzonych w sprawie dowodów winna prowadzić do zgoła odmiennego wniosku; (-) braku jakiegokolwiek odniesienia się przez Sąd drugiej instancji do argumentacji skarżącej zawartej w apelacji w zakresie, w jakim wskazywała ona na wyroki Sądu Okręgowego w Łodzi z 26 lipca 2019 r., VIII U 118/19; z 8 listopada 2019 r., VIII U 2554/19; z 29

listopada 2019 r., VIII U 1317/19, które podobnie jak orzeczenie Sądu pierwszej instancji, opierały się na orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., P 20/16, a które były korzystne dla ubezpieczonych z roczników 1949-1952;

II. naruszenie prawa materialnego, tj.:

- art. 194i w związku z art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie skutkujące przyznaniem skarżącej prawa do emerytury z pomniejszeniem jej wysokości o dotychczas pobrane przez nią świadczenia, podczas gdy prawidłowa wykładnia przepisów winna prowadzić do przyznania skarżącej prawa do emerytury z pominięciem art. 25 ust. 1b tej ustawy;

- art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w dniu 4 listopada 1950 r. w Rzymie w związku z art. 32 Konstytucji RP, przez zróżnicowanie sytuacji skarżącej w stosunku do sytuacji innych kobiet urodzonych w latach 1949-1952, które - o ile stosowny wniosek o emeryturę złożyły przed 1 stycznia 2013 r. - otrzymały emerytury w pełnej wysokości, bez pomniejszania podstawy obliczenia emerytury nabytej w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego o sumę wcześniej pobranych emerytur wcześniejszych, mimo że również pobierały wcześniejsze emerytury;

- art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w związku z art. 32 Konstytucji RP, przez ponowne zróżnicowanie sytuacji kobiet urodzonych w latach 1949-1952, do których należy skarżąca urodzona w 1950 r., w stosunku do sytuacji urodzonych w 1953 r. kobiet i mężczyzn, którzy na podstawie art. 194i ustawy o zmianie ustawy emerytalnej otrzymali emerytury w pełnej wysokości z pominięciem art. 25 ust. 1b.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na konieczność rozpatrzenia naruszenia przepisów prawa procesowego, zwłaszcza art. 378 § 1 oraz art. 385 w związku z art. 391 oraz art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c., polegającego na przejęciu przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych i prawnych Sądu pierwszej instancji bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne nie zostały rozpoznane.

Poza tym skarżąca stwierdziła, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawna, jak również potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie.

Skarżąca podkreśliła, że w orzecznictwie sądów powszechnych na tle zastosowania przepisu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w stosunku do kobiet z roczników 1949-1952 ukształtowały się trzy linie orzecznicze. Według pierwszej z nich, prawem nabytym jest samo prawo do emerytury po spełnieniu warunków ustawowych, a nie prawo do emerytury w określonej wysokości, w związku z tym wprowadzenie art. 25 ust. 1b, z dniem 1 stycznia 2013 r., bez przepisów przejściowych nie narusza praw nabytych i przepis ten może być stosowany także wobec osób, które prawo do emerytury nabyły przed jego wejściem w życie, a wnioski zgłosiły później. W odmiennej linii orzeczniczej sądy przyjmowały, że uprawnień ubezpieczonych nie powinno się definiować według przepisów obowiązujących w dacie złożenia wniosku o wypłatę świadczenia, gdyż nabyli je wcześniej z chwilą ziszczenia się przesłanek, a decyzja organu rentowego ustalająca wysokość emerytury ma charakter deklaratoryjny. Dodatkowo pojawiła się jeszcze trzecia linia orzecznicza w kwestii wykładni wskazanych przepisów ustawy emerytalnej, zgodnie z którą art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej należy stosować od jego wejścia w życie, tj. od 1 stycznia 2013 r., jednak negatywne skutki działania tego przepisu nie powinny sięgać wstecz. Oznacza to, że przy wyliczaniu emerytury przyznanej na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego można odliczyć kwoty wcześniejszej emerytury pobrane dopiero od 1 stycznia 2013 r.

Istotne zagadnienie prawne sprowadza się do pytania, czy do skarżącej urodzonej w 1950 r., która przed dniem 1 stycznia 2013 r. zrealizowała prawo do emerytury wcześniejszej oraz przed tym dniem nabyła prawo do emerytury powszechnej na podstawie art. 24, ale go nie zrealizowała, powinny znaleźć zastosowanie przepisy obowiązujące do dnia 1 stycznia 2013 r. czy przepisy obowiązujące po tym dniu, czy też przepisy - obowiązujące w dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczenia - ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r., zmieniającej na okres 6 miesięcy wyłączenie regulacji art. 25 ust. 1b przepisem art. 194i ustawy emerytalnej i przywracające pierwotne przepisy z przed 1 stycznia 2013 r.

Dalej skarżąca wywiodła, że mimo przedstawienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarga jest oczywiście uzasadniona. Zdaniem skarżącej, ustawa z 19 czerwca 2020 r. o charakterze retroaktywnym umożliwia nową ocenę zdarzeń z przeszłości, oznacza więc wiązanie od chwili jej wejścia w życie innych skutków prawnych ze zdarzeniami, które miały miejsce przed jej wejściem w życie. „Sytuacja całej grupy roczników 1949-1953 staje się taka sama, art. 25 ust. 1b, który obowiązywał od 1 stycznia 2013 r. cały rocznik 53. już go nie dotyczy”. Ten sam przepis nigdy nie dotyczył roczników kobiet 1949-1952, ponieważ ich prawo z mocy prawa powstało przed 1 stycznia 2013 r., w takim razie nie może ich dotyczyć teraz, nawet jeżeli grupa tych roczników nie została wymieniona w ustawie zmieniającej. Sytuacja prawna roczników 1949-1953 kobiet jest tożsama; świadczenia wcześniejsze nabyły przed 1 stycznia 2013 r., prawo do emerytury po osiągnięciu wieku uzyskały przed wejściem w życie ustawy z 19 czerwca 2020 r. (roczniki kobiet 1949-1952 przed 1 stycznia 2013 r., kobiety z rocznika 1953 po 1 stycznia 2013 r.). Tak więc cała grupa roczników kobiet 1949-1953 ma uprawnienie do emerytury po osiągnięciu wieku na podstawie art. 24 i z pominięciem regulacji art. 25 ust. 1b w związku z art. 194i ustawy emerytalnej.

Drugie zagadnienie prawne wyraża się w pytaniu, czy do ubezpieczonych realizujących prawo do emerytury po osiągnięciu wieku na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej w systemie tzw. zdefiniowanej składki należy stosować wprowadzony ustawą z dnia 11 maja 2012 r. art. 25 ust. 1b wykazujący cechy wady prawnej oraz naruszenia zasad Konstytucji - nakazujący w podstawie obliczenia tej emerytury potrącenie ze zwaloryzowanego kapitału emerytalnego kwot świadczeń wypłaconych, realizowanych na innej podstawie prawnej i w innym systemie tzw. zdefiniowanego świadczenia. Jak skarżąca stwierdziła, „uzasadnieniem wniosku dla rozpatrzenia powyższego zagadnienia prawnego są poglądy doktryny w tej sprawie cytowane przez Skarżącą w odpowiedzi na stanowisko ZUS ([...]). D. D.; Zaburzeniem porządku obecnego systemu emerytalnego jest to, że pomniejszenie podstawy obliczenia emerytury jest również wynikiem pobrania emerytur uważanych za wywodzące się z systemu zdefiniowanego świadczenia, a nie zdefiniowanej składki i traktowanych jako pozostałość po całkowicie repartycyjnym systemie poprzedzającym reformę. (Zmniejszenie podstawy obliczenia emerytury o kwotę

wcześniej pobranych emerytur - uwagi o art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i praktyka, nr 3/2016, s. 1). I. Jędrasik-Jankowska; Pomniejszenie podstawy obliczenia emerytury skutkuje ustaleniem niższego świadczenia. Środki wykorzystane do wypłaty innego świadczenia nie powinny zostać użyte ponownie do wypłaty emerytury powszechnej. (Prawo do emerytury z ubezpieczenia i zaopatrzenia społecznego. Komentarz do ustaw z orzecznictwem. Warszawa 2019, s. 86)”.

Dalej skarżąca podkreśliła, że rozwinięta argumentacja skarżącej w tym zakresie znalazła się w części II. odwołania od decyzji ZUS - w punktach od 6 i następne i pozostaje aktualna. Wskazywano na nie również w apelacji. Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku powyższą kwestię jednak całkowicie pominął.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od skarżącej na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1) bądź istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2) czy też zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W konsekwencji tego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wywodu prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 496392).

Istotnym zagadnieniem prawnym jest problem jurydyczny, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, którego wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 7-8, poz. 51). Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne), na czym polega rozbieżność w orzecznictwie i jakich kwestii owa niejednolitość dotyczy. Sformułowane zagadnienie powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Innymi słowy, zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi

mieć charakter ściśle jurydyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych oraz służyć wyjaśnieniu prawa, a nie ocenie ich subsumcji pod określoną normę prawną (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 555/16, LEX nr 2255332). Nie może więc mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 600/14, LEX nr 1678103).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493).

Warto również przypomnieć, że nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), analogicznie jak nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) - na którą również powołuje się skarżąca w zakresie możliwości stosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej do ubezpieczonych urodzonych w latach 1949-1952 - jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2020 r., II PK 36/19, LEX nr 3034647; z dnia 12 maja 2020 r., I UK 128/19, LEX nr 3026475; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

W tym kontekście należy podkreślić, że w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., P 20/16, udzielona została ochrona kobietom urodzonym w 1953 r. w oparciu o zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Trybunał nie zakwestionował natomiast samej regulacji, pozwalającej na pomniejszenie podstawy emerytury powszechnej o kwoty pobranych wcześniej emerytur.

Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów podjął uchwałę 28 listopada 2019 r., III UZP 5/19, w której przyjął, że przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej ma zastosowanie do urodzonej w 1952 r. ubezpieczonej, która od 2008 r. pobierała emeryturę wcześniejszą, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2012 r., a wniosek o przyznanie prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2016 r. Skład powiększony miał na uwadze postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 listopada 2015 r., P 11/14 i wyrok z 6 marca 2019 r., P 20/16. W konkluzji uzasadnienia uchwały III UZP 5/19 stwierdzono, że podobnie jak kobiety z rocznika 1953, rok starsze ubezpieczone, przechodząc na emeryturę wcześniejszą, nie miały świadomości co do skutków

prawnych, jakie może wywołać w sferze ich przyszłych uprawnień z tytułu emerytury powszechnej pobieranie świadczeń emerytalnych. W chwili nabycia przez nie prawa do emerytury w powszechnym wieku art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej nie obowiązywał, a zatem nie wywoływał jeszcze skutku prawnego. Zwrócono jednak uwagę, że kobiety urodzone w 1952 r. (choćby nawet urodziły się 31 grudnia 1952 r.) - przy sześciomiesięcznej *vacatio legis* - miały, po pierwsze, czas na podjęcie decyzji zapobiegającej niekorzystnym skutkom nowelizacji oraz po drugie, możliwość zrealizowania prawa na starych zasadach (bez potrąceń) – czyli mogły złożyć wnioski o emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego na starych zasadach, bez potrąceń. Z tego powodu nie można twierdzić, że przyrzeczenia złożone tym osobom przed zmianą przepisów pozostały bez pokrycia albo że wycofanie się państwa z dotychczasowych uregulowań miało nagły charakter. Podsumowując uznano, że ustawodawca, umożliwiając kobietom z roczników 1949-52 realizację świadczenia na dotychczasowych zasadach, uczynił zadość zasadzie lojalności, a wobec nieuzasadnionego aksjologicznie dynamicznego przyrostu emerytury powszechnej mógł *ex nunc* dokonać dezaktywacji owego emerytalnego „*perpetuum mobile*”. Niekonstytucyjność rozstrzygnięć względem rocznika 1953 w wyroku P 20/16 skonkludowano stwierdzeniem, że kobiety te nie miały możliwości, by zmienić konsekwencje decyzji podjętych w 2008 r. Fundamentalna różnica między nimi a osobami urodzonymi do końca 1952 r. polegała zatem na tym, że członkinie tej drugiej grupy miały możliwość zmiany konsekwencji podjętych decyzji. Respektując zatem stanowisko zawarte w wyroku P 20/16, stwierdzono, że kobiety z rocznika 1952 nie znalazły się „w pułapce” decyzji podjętych przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Miały bowiem możliwość skorzystania z uprawnień w kształcie, jaki istniał przed nowelizacją, co w rozpoznawanym w sprawie przypadku miało miejsce między wrześniem a grudniem 2012 r. Okoliczności stanowiące podstawę wydania wyroku P 20/16 na tyle różnią się od okoliczności sprawy (III UZP 5/19), że stwierdzenie, iż art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej ma zastosowanie do urodzonej w 1952 r. ubezpieczonej, która od 2008 r. pobierała wcześniejszą emeryturę, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2012 r., a wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury z

powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2016 r., nie stoi w sprzeczności z argumentacją zawartą w wyroku Trybunału.

Poglądy te zostały podzielone przez Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 17 grudnia 2019 r., III UK 382/18, LEX nr 3011971; z dnia 23 stycznia 2020 r., I UK 221/18, LEX nr 3218347; z dnia 12 lutego 2020 r., II UK 139/18, LEX nr 3221499; z dnia 4 marca 2020 r., I UK 191/18, LEX nr 3168868; z dnia 3 marca 2021 r., III USKP 37/21, LEX nr 3148066; z dnia 8 marca 2022 r., II USKP 128/21, LEX nr 3358626).

Zatem rozstrzygnięte zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej ma zastosowanie do ubezpieczonych urodzonych w latach 1949-1952, którzy wniosek o emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego złożyli w od dnia wejścia w życie tego przepisu.

Należy także zauważyć, że skarżąca w sposób nieuprawniony wiąże pierwsze z przedstawionych zagadnień z oczywistą zasadnością skargi. W orzecznictwie przyjęty jest pogląd, że nie można twierdzić, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (co ma miejsce wówczas, gdy stwierdzone naruszenia prawa są widoczne na pierwszy rzut oka, bez pogłębionej analizy prawnej) i że jednocześnie w sprawie występują poważne zagadnienia prawne, które wymagają zaangażowania Sądu Najwyższego w dokonanie pogłębionej interpretacji niejasnych przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). To, co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi, nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 118/12, LEX nr 1675225). Zatem nie do pogodzenia z oczywistą zasadnością skargi jest formułowanie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, a także wskazywanie na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (por.

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UK 24/11, LEX nr 1365662).

Przyjęcia skargi kasacyjnej nie uzasadnia również „konieczność rozpatrzenia naruszenia przepisów prawa procesowego, zwłaszcza art. 378 § 1 oraz 385 w związku z art. 391 oraz art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.”, bowiem nawet jeśliby uznać, że skarżącej chodzi o oczywistą zasadność skargi w zakresie tych zarzutów, to problem w niniejszej sprawie nie koncentruje wokół ustaleń faktycznych, ale dotyczy oceny prawnej niespornego stanu faktycznego.

Wobec niewykazania istnienia powołanych w skardze kasacyjnej przesłanek przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto stosownie do art. 98 i art. 108 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

[as]

(G.Z.)